

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΑ ΕΦΕΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Συμφωνώμε
12-12-13

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

Σχετική: ΑΒΜ ΕΔ 2013/1 (ΟΙΚ.ΕΙΣ.ΠΕ. 549/19-3-2013)

ΘΕΜΑ: Υποβολή δικογραφίας κατ' άρθρο 2 παρ. 1 του Ν. 4022/2011, ως αντικ. με το άρθρο 76 του Ν. 4139/2013

Έχω την τιμή να Σας υποβάλω, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του Ν. 4022/2011, ως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 76 του Ν. 4139/2013, την με ΑΒΜ ΕΔ 2013/1 ποινική δικογραφία, η οποία σχηματίσθηκε κατόπιν της από 3-6-2013 παραγγελίας Σας περί διενέργειας προκαταρκτικής εξέτασης με αφορμή δημοσιεύματα του Τύπου, και αφού έλαβα υπόψη το σύνολο των αποδεικτικών μέσων που συγκεντρώθηκαν στο πλαίσιο της προκαταρκτικής εξέτασης που διενεργήθηκε, Σας αναφέρω τα εξής:

Α. ΝΟΜΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Κοινός παρονομαστής των οικονομικών εγκλημάτων, αποτελεί το γεγονός ότι όλα βάζουν κατά του ίδιου εννόμου αγαθού, δηλαδή κατά της οικονομικής τάξεως. Με τον όρο αυτό, νοείται το σύνολο των εννόμων προσδοκιών των κοινωνιών σχετικά με τον τρόπο άσκησης της θεμιτής οικονομικής δράσης [βλ. Ν. Λίβο, Η διεξαγωγή διοικητικών και ανακριτικών ερευνών από το Σ.Δ.Ο.Ε., σε συλλογικό τόμο: Φορολογικές κυρώσεις, 2002, 119 επ.]. Έτσι, ως οικονομικό έγκλημα ορίζεται «η προσβολή της οικονομικής τάξης που εξωτερικεύεται με την απόκτηση οικονομικών πλεονεκτημάτων προερχόμενων είτε από την ανάπτυξη αθέμιτης οικονομικής δραστηριότητας είτε από την καταχρηστική εκμετάλλευση οικονομικής ισχύος» [έτσι Ν. Λίβος, όπ.παρ.], αλλά και ως «η τυποποιημένη στο νόμο αξιόποινη πράξη, που τελείται με εκμετάλλευση των δυνατοτήτων του οικονομικού συστήματος, αποσκοπεί στην επαιύδηση της περιουσίας του δράστη ή και άλλου για τον

οποίο αυτός ενεργεί και κατά κανόνα βλάπτει την περιουσία του Δημοσίου, Τραπεζών, Επιχειρήσεων ή πιστωτών τους ή του καταναλωτικού κοινού» [έτσι Ι. Μανωλεδάκης, Η τυποποίηση οικονομικών εγκλημάτων σε ειδικούς ποινικούς νόμους και η συρροή τους με αντίστοιχα εγκλήματα τυποποιημένα στον Ποινικό Κώδικα, Εισήγηση σε Πρακτικά Δ' Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρίας Ποινικού Δικαίου με θέμα: «Τα οικονομικά εγκλήματα», σελ. 1993, 96 επ., Β. Ζησιάδης, Η οικονομική εγκληματικότητα, 2002, 38].

Τα οικονομικά εγκλήματα, όπως είναι η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες αλλά και, υπό όρους, η απάτη και η απιστία, όχι μόνον συνεπάγονται αστρονομικό κόστος και άλλες παράπλευρες ζημιές, αλλά επιπλέον συνοδεύονται από το στοιχείο της κατάχρησης εμπιστοσύνης, ενώ παρουσιάζουν και τα ακόλουθα κοινά χαρακτηριστικά: α) χαμηλή ορατότητα, καθόσον οι οικονομικοί εγκληματίες βρίσκονται συχνά στον «τόπο του εγκλήματος» και μπορούν να αποκρύψουν τις δραστηριότητές τους και να καλύψουν τα ίχνη τους, με αποτέλεσμα οι παθόντες να μην γνωρίζουν καν ότι έχουν καταστεί θύματα απάτης, β) πολυπλοκότητα, γ) διάχυση ευθύνης σε πολλά πρόσωπα, δ) διάχυση θυματοποίησης, ενόψει του ότι συχνά σε ένα έγκλημα λευκού κολάρου δεν μπορεί να προσδιοριστεί το θύμα, καθώς και ε) δυσκολία στην επιτυχή έρευνα και δίωξη· τα οικονομικά εγκλήματα είναι από την φύση τους περίπλοκα, καθώς προϋποθέτουν την ανάμειξη ενός κατηγορουμένου σε περίτεχνες και σύνθετες συναλλαγές, οι οποίες κατά κανόνα γίνονται αντιληπτές μόνο μετά την πάροδο ορισμένου χρόνου. Η ανίχνευση αυτών των εγκληματικών πράξεων είναι όλως ιδιαιτέρως δύσκολη, διότι προϋποθέτει, μετά την ανακάλυψη του προβλήματος, την ανεύρεση πληθώρας δεδομένων, την ομαδοποίηση και κατάταξη αυτών, τη συσχέτιση των στοιχείων με τον τρόπο της εγκληματικής ενέργειας και τη μέθοδο δράσης του κατηγορουμένου και, τέλος, τον εντοπισμό των επιμέρους ποσών και του τρόπου διοχέτευσης αυτών προς άλλες κατευθύνσεις [βλ. και Μ. Κραμβία-Καπαρδής/Χ. Τσολάκη, Οικονομικά εγκλήματα στις επιχειρήσεις, 2011, σελ. 37 επ.].

■ **Απιστία:** Από την διάταξη του άρθρου 256 ΠΚ, καθ' ην «Υπάλληλος που κατά τον προσδιορισμό, την είσπραξη ή τη διαχείριση φόρων, δασμών, τελών ή άλλων φορολογημάτων ή οποιωνδήποτε εσόδων ελαττώνει εν γνώσει του και για να ωφεληθεί ο ίδιος ή άλλος, τη δημόσια, τη δημοτική ή την

κοινοτική περιουσία, της οποίας η διαχείριση του είναι εμπιστευμένη, τιμωρείται. α) με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών, β) αν η ελάττωση είναι ιδιαίτερα μεγάλης αξίας, με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών, γ) αν ο υπαίτιος μεταχειρίστηκε ιδιαίτερα τεχνάσματα, με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών», προκύπτει ότι η υπαλληλική ιδιότητα του υπαιτίου και η ελάττωση της δημόσιας, δημοτικής ή κοινοτικής περιουσίας συνιστούν συστατικά στοιχεία του εγκλήματος της απιστίας στην υπηρεσία, ώστε απαιτείται η συνδρομή αμφοτέρων για την στοιχειοθέτησή του. Εξάλλου, κατά το άρθρο 263Α του ιδίου Κώδικα, όπως αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 του Ν. 1877/1990, «Για την εφαρμογή των άρθρων 235, 236, 239, 241, 242, 243, 245, 252, 253, 255, 256, 257, 258, 259, 261, 262 και 263 υπάλληλοι θεωρούνται, εκτός από αυτούς που αναφέρονται στο άρθρο 13, ... όσοι υπηρετούν μόνιμα ή πρόσκαιρα και με οποιαδήποτε ιδιότητα ... β) σε τράπεζες που εδρεύουν στην ημεδαπή κατά τον νόμο ή το καταστατικό τους, γ) σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που ιδρύθηκαν από το Δημόσιο, νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και από νομικά πρόσωπα αναφερόμενα στα προηγούμενα εδάφια, εφόσον τα ιδρυτικά νομικά πρόσωπα συμμετέχουν στη διοίκησή τους ή, αν πρόκειται για ανώνυμη εταιρία, στο κεφάλαιό της ή τα ιδρυμένα νομικά αυτά πρόσωπα είναι επιφορτισμένα με εκτέλεση κρατικών προγραμμάτων οικονομικής ανασυγκρότησης ή ανάπτυξης...». Από το άρθρο αυτό προκύπτει, ωστόσο, ότι ο νομοθέτης διέυρνε μόνο την έννοια του «υπαλλήλου» που μπορεί να είναι υποκείμενο του εγκλήματος της απιστίας στην υπηρεσία, όχι όμως και την έννοια της «δημόσιας περιουσίας». Επομένως, όταν πρόκειται για ελάττωση της περιουσίας Τράπεζας, δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί το έγκλημα αυτό, αφού μεταξύ των προστατευόμενων με την διάταξη του άρθρου 256 ΠΚ περιουσιών δεν συμπεριλαμβάνεται εκείνη των Τραπεζών, ούτε και εμπεριέχεται στην έννοια της δημόσιας περιουσίας [ΟΛΑΠ 9/1998 Νόμος]. Στις περιπτώσεις αυτές, εφόσον συντρέχουν και οι λοιπές προϋποθέσεις, τελείται το έγκλημα της κοινής απιστίας του άρθρου 390 ΠΚ.

Σύμφωνα με το άρθρο 390 του ΠΚ, όπως αντικ. από το άρθρο 36 παρ. 2 του Ν. 2172/1993 και 36 παρ. 2 του Ν. 3242/24-5-2004, «όποιος με γνώση ζημιώνει την περιουσία άλλου, της οποίας βάσει νόμου ή δικαιοπραξίας έχει την επιμέλεια ή διαχείριση (ολική ή μερική ή μόνο για ορισμένη πράξη),

τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών (3) μηνών. Εάν η περιουσιακή ζημία υπερβαίνει το ποσό των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ, ο δράστης τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα (10) έτη». Για την στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της απιστίας, σκοπός της οποίας είναι η προστασία της περιουσίας του αντιπροσωπευόμενου από εξωτερικές καταχρηστικές ενέργειες του αντιπροσώπου – διαχειριστή, απαιτείται: 1) Ο δράστης να έχει την διαχείριση ή επιμέλεια ξένης περιουσίας (ολική ή μερική ή για ορισμένη μόνο πράξη) βάσει του νόμου ή δικαιοπραξίας. 2) Η ζημιογόνα πράξη του να αποτελεί πράξη ή παράλειψη έναντι τρίτων σε σχέση με τον παθόντα με δικαιοπρακτικό χαρακτήρα. 3) Να έχουν παραβιασθεί οι κανόνες της επιμελούς διαχείρισης. 4) Να επέλθει οριστική περιουσιακή ζημία και 5) Να υφίσταται αντικειμενικός αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της πλημμελούς διαχείρισης και της οριστικής ζημίας [ΑΠ 204/2010 Νόμος, ΑΠ 967/2009 Νόμος]. Για τη στοιχειοθέτηση δε της υποκειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της απιστίας απαιτείται «γνώση» (άμεσος δόλος β' βαθμού, μη αρκούντος του ενδεχόμενου δόλου, άρθρο 27 παρ. 2 ΠΚ), ήτοι πρέπει ο δράστης να επιδιώκει τη ζημία ή να προβλέπει αυτή ως αναγκαία συνέπεια των ενεργειών του και να αποδέχεται ένα τέτοιο αποτέλεσμα [ΑΠ 341/2010 Νόμος].

Όσον αφορά, ειδικότερα, στα στοιχεία α) της παράβασης των κανόνων επιμελούς διαχείρισης και β) της βέβαιης (οριστικής) περιουσιακής ζημίας πρέπει να επισημανθούν τα εξής: Για τη στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της απιστίας απαιτείται «κατάχρηση της εξουσίας του δράστη ως διαχειριστή» [Αιτιολογ. σελ. 380]. Σύμφωνα με την απολύτως κρατούσα σε θεωρία και νομολογία «θεωρία της κατάχρησης», για την στοιχειοθέτηση απιστίας, δεν αρκεί οποιαδήποτε δικαιοπρακτική ενέργεια του διαχειριστή έναντι τρίτων, από την οποία προκλήθηκε ζημία στην ξένη περιουσία, αλλ' απαιτείται κατάχρηση της εξουσίας του προς αντιπροσώπευση, αυτή δε προϋποθέτει την παράβαση των κανόνων της επιμελούς διαχείρισης. Τους κανόνες επιμελούς διαχείρισης προσδιορίζει ο νόμος, η σύμβαση (εσωτερική σχέση) μεταξύ του κυρίου της περιουσίας και του διαχειριστή ή τα καταστατικά και οι εσωτερικοί κανονισμοί επιχειρήσεων, π.χ. Χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κ.λπ. Ως «άπιστη» χαρακτηρίζεται εκείνη η συμπεριφορά, η οποία ενέχει μια εμφανή παράβαση των κανόνων της

επιμέλειας και της καλής διαχείρισης. Εμφανής δε είναι η παράβαση των εν λόγω κανόνων όταν αγγίζει τα όρια της αυθαιρεσίας, με πλήρη παραμερισμό των υποστηρίξιμων και εύλογων επιλογών· όταν, κατ' άλλη διατύπωση, «η επίμαχη διαχειριστική συμπεριφορά κρίνεται (*ex ante*) ως αναμφισβήτητα ασύνητη, όταν δηλ. δεν συνιστά μίαν από τις περισσότερες αποδεκτές επιλογές, αλλ' ευρίσκεται σαφώς εκτός του πεδίου της συνετής διαχείρισεως» [Ν. Ανδρουλάκης, Η απιστία: Άγραφον ουσιώδες συστατικόν του εγκλήματος της «απιστίας», ΠοινΧρ ΚΕ/161 επ.].

Στην περίπτωση κατά την οποία ο διαχειριστής καλείται να λάβει μια απόφαση υπό συνθήκες αβεβαιότητας, οφείλει να συνεκτιμήσει όλες τις δυνατές εναλλακτικές επιλογές και να επιλέξει εκείνη που φαίνεται, βάσει πιθανολόγησης, ως η επωφελέστερη. Αυτό που ουσιαστικά ενδιαφέρει, είναι το χρονικό σημείο αξιολόγησης της συμπεριφοράς: εσφαλμένες αποφάσεις λ.χ. του διευθύνοντος συμβούλου μιας Α.Ε. αφορούν συχνά σε μελλοντικές εξελίξεις και αποτελέσματα, των οποίων η επέλευση ή μη επέλευση είναι αντικείμενο της επιχειρηματικής πρόβλεψης και, έτσι, του επιχειρηματικού κινδύνου. Κάθε τέτοια απόφαση έχει προγνωστικό χαρακτήρα και στηρίζεται στον ορθό σχεδιασμό. Στις περιπτώσεις αυτές, το κριτήριο της συνετούς οικονομικής διαχείρισης παραβιάζεται, όταν η οικονομική απόφαση ή το οικονομικό μέτρο εμφανίζεται αναμφίβολα ως μη εύλογο [βλ. Κ. Παπαθανασίου, ΕρμΠΚ, Τομ. II, υπό άρθρο 390, σελ. 2082· ΑΠ 1511/2006 ΠΛογ 2006/1399, ΑΠ 1488/2006 ΠΛογ 2006/1374, με την οποία έγινε δεκτό ότι ορθώς καταδικάστηκαν οι τραπεζικοί υπάλληλοι για απιστία κατ' εξακολούθηση και για άμεση συνέργεια σε αυτήν, συνιστάμενη στην χρηματοδότηση επιχειρήσεων και ιδιωτών, χωρίς να πληρούν οι χρηματοδοτούμενοι τις αναγκαίες προϋποθέσεις].

Εξάλλου, ως «περιουσία» νοείται το σύνολο των οικονομικών αγαθών του προσώπου που μπορεί να έχει χρηματική αξία και μπορεί να διατίθενται νομίμως, «βλάβη» δε της περιουσίας συνιστά όχι μόνον η μείωση που επέρχεται, μεταξύ άλλων, με την πληρωμή σε χρήμα, δηλαδή η επί έλαττον διαφορά μεταξύ της χρηματικής αξίας του συνόλου της περιουσίας πριν από την διάθεσή της και της αξίας της που απομένει μετά την διάθεσή της από το δράστη [ΑΠ 4/2003 ΠοινΧρ ΝΓ/888], αλλά και η απλή διακινδύνευση της υπό διαχείριση περιουσίας, όταν προκαλείται μείωση της ενεστώσας αξίας της,

έτσι ώστε να μπορεί να αποτιμηθεί ως ήδη επελθούσα βλάβη [ΑΠ 341/2010 ΤΝΠ ΑΠ, ΣυμβΑΠ 204/2010 ΤΝΠ ΑΠ, ΑΠ 1628/2008 ΠοινΔικ 2009/485 (περίλ.)].

Περαιτέρω, η διάταξη του άρθρου 390 ΠΚ αποτελεί *ιδιαίτερο έγκλημα*, στο πλαίσιο του οποίου καλείται σε εφαρμογή το άρθρο 49 ΠΚ, κατά το εδάφιο α' της παρ. 1 του οποίου θα κριθούν οι συμμετοχοί εκείνοι που δεν συντρέχει στο πρόσωπό τους η ιδιότητα του διαχειριστή. Το έγκλημα της απιστίας, έρχεται να καλύψει τις περιπτώσεις βλάβης ξένης περιουσίας που δεν συνιστούν υπεξαίρεση, φθορά, κλοπή, απάτη ή εκβίαση. Τα στοιχεία δε των εγκλημάτων της απάτης και της απιστίας δεν ταυτίζονται, αφού για την απάτη απαιτείται σκοπός του δράστη να αποκομίσει ο ίδιος ή άλλος παράνομο περιουσιακό όφελος, ενώ για την απιστία απαιτείται ακριβώς το αντίθετο, δηλαδή να μην υπάρχει τέτοιος σκοπός (σκοπός νοσφισμού), από τον οποίο προκύπτει και η ειδοποιός διαφορά τους. Εφόσον τα στοιχεία των εγκλημάτων αυτών δεν ταυτίζονται, υφίσταται αληθής πραγματική συρροή μεταξύ τους [ΑΠ 341/2010 Νόμος].

Τέλος, κατά τη διάταξη του άρθρου 46 παρ. 1 περ. β' του ΠΚ, άμεσος συνεργός είναι εκείνος που με πρόθεση παρέχει, με οποιονδήποτε τρόπο, άμεση συνδρομή στον αυτουργό, κατά την εκτέλεση και την διάρκεια της κυρίας πράξεως, κατά τέτοιο τρόπο ώστε χωρίς την συνδρομή αυτή δεν θα ήταν με βεβαιότητα δυνατή η τέλεση του εγκλήματος υπό τις περιστάσεις που διαπράχθηκε, ενώ ο δόλος του άμεσου συνεργού περιλαμβάνει τη θέληση ή αποδοχή του για άμεση υποστήριξη του εκτελούντος την κυρία πράξη και τη γνώση της συγκεκριμένης πράξης, στην οποία παρέχει την συνδρομή του, καθώς και ότι η τελευταία παρέχεται κατά την εκτέλεση της ίδιας πράξης [ΑΠ 532/2011 ΠοινΧρ 2012/180, ΑΠ 786/1993 ΠοινΧρ ΜΓ/544].

■ **Απάτη:** Κατά το άρθρο 386 παρ. 3-1 ΠΚ, «1. Όποιος με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος ή άλλος παράνομο περιουσιακό όφελος βλάπτει ξένη περιουσία πείθοντας κάποιον σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή με την εν γνώσει παράσταση ψευδών γεγονότων σαν αληθινών ή την αθέμιτη απόκρυψη ή παρασιώπηση αληθινών γεγονότων τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών και αν η ζημία που προξενήθηκε είναι ιδιαίτερα μεγάλη, με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών.... 3. Επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών: ... β) αν το περιουσιακό όφελος ή η προξενηθείσα ζημία υπερβαίνει συνολικά το ποσό

των εκατόν είκοσι χιλιάδων (120.000) ευρώ». Για τη στοιχειοθέτηση του υπαλλακτικώς μικτού εγκλήματος της απάτης απαιτείται αντικειμενικώς: α) πράξη εξαπάτησης, που τελείται με την (εν γνώσει) παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών ή την αθέμιτη απόκρυψη ή παρασιώπηση αληθινών γεγονότων. Στην έννοια του «γεγονότος», περιλαμβάνονται πραγματικά περιστατικά, πράξεις, συμβάντα ή ιδιότητες που έχουν εξωτερική υπόσταση [ΣυμβΑΠ 2184/2005 ΠοινΔικ 2006/641] και αναφέρονται στο παρελθόν ή υπάρχουν στο παρόν ή συμβαίνουν κατά το χρόνο της βεβαίωσής τους [ΟΛΑΠ 1420/1986 ΠοινΧρ ΛΖ/162, ΑΠ 610/2002 ΠοινΔικ 2002/988] και όχι εκείνα που πρόκειται να συμβούν στο μέλλον, όπως είναι οι απλές υποσχέσεις ή συμβατικές υποχρεώσεις. Όταν, όμως, οι τελευταίες συνοδεύονται ταυτόχρονα με ψευδείς διαβεβαιώσεις και παραστάσεις άλλων ψευδών γεγονότων που αναφέρονται στο παρόν ή στο παρελθόν κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να δημιουργούν την εντύπωση της μελλοντικής εκπλήρωσης με βάση την εμφανιζόμενη ψευδή κατάσταση από το δράστη που έχει ειλημμένη την πρόθεση να μην εκπληρώσει την υποχρέωση, τότε θεμελιώνεται το έγκλημα της απάτης [βλ. όλως ενδεικτικά ΣυμβΑΠ 1536/2002 ΠοινΧρ ΝΒ/254, ΣυμβΑΠ 5/2001 ΠοινΧρ ΝΑ/591, παγ.νμλγ.]. Εξάλλου, παράσταση ψευδούς γεγονότος ως αληθινού, είναι η ανακοίνωση σε κάποιον μιας σκέψης, η βεβαίωση ή ο ισχυρισμός ενός γεγονότος στον οποίο υπάρχει ανακριβής απεικόνιση της πραγματικότητας, μπορεί δε τούτη να είναι ρητή ή να συνάγεται συμπερασματικά από την συμπεριφορά του δράστη. Ο ισχυρισμός, δεν απαιτείται να συνοδεύεται από δόλια τεχνάσματα, αλλ' αρκεί και τούτο το απλό ψεύδος [ΣυμβΕφΑιγ 49/2008 ΠοινΔικ 2008/833] και το γεγονός ότι η σχετική ανακοίνωση είναι ικανή να παραπλανήσει εκείνον στον οποίο γίνεται [ΑΠ 116/1990 ΠοινΧρ Μ/973]. Περαιτέρω, η παρασιώπηση αληθινών γεγονότων συνιστά μη γνήσιο έγκλημα παράλειψης και αξιώνεται συναφώς, κατ' άρθρο 15 ΠΚ, η ύπαρξη ιδιαίτερης νομικής υποχρέωσης του δράστη για ανακοίνωση των αποσιωπηθέντων είτε προκειμένου να αποτρέψει την γένεση ή εδραίωση πλάνης στο πρόσωπο του διαθέτοντος είτε για να άρει υφιστάμενη πλάνη. Η ιδιαίτερη νομική υποχρέωση μπορεί να πηγάζει από το νόμο, από σύμβαση ή από προηγηθείσα επικίνδυνη ενέργεια του δράστη [ΑΠ 1018/2007 ΠοινΧρ 2008/322, ΑΠ 1994/2007 ΠοινΧρ 2008/715, ΑΠ 1371/2006 ΠοινΧρ 2007/614, ΑΠ 505/2000 ΠοινΧρ Ν/976, ΑΠ 447/1996 ΠοινΧρ ΜΖ/67].

β) πρόκληση ή διατήρηση ή ενίσχυση της πλάνης του εξαπατημένου συνεπεία της πράξης εξαπάτησης· τέτοιο αποτέλεσμα «πλάνης», ως συνέπεια της παράπεισης άλλου, υπάρχει όχι μόνον όταν η παράσταση του γεγονότος είναι αντίθετη με την πραγματικότητα, αλλά και όταν είναι ελλιπής σε σχέση με αυτήν [ΑΠ 806/1994 ΠοινΧρ ΜΔ/783], γ) η οποία τον οδηγεί σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή ενέχουσα περιουσιακή διάθεση, που πρέπει να είναι άμεση και η οποία δ) συνεπάγεται αναγκαίως περιουσιακή βλάβη για τον παραπλανηθέντα ή για τρίτον (τριγωνική απάτη), τελούσα σε αιτιώδη συνάφεια με τις παραπλανητικές ενέργειες ή παραλείψεις του δράστη. Ως τέτοια δε νοείται όχι μόνον κάθε μείωση της ενεστώσας περιουσιακής κατάστασης του βλαπτόμενου [ΑΠ 520/1998 ΠοινΧρ ΜΗ/1101], αλλά και η απειλή ή η διακινδύνευση μείωσης της περιουσίας, υπό τον όρο ότι αυτή έχει αντίκτυπο στην ενεστώσα οικονομική κατάσταση του προσώπου [ΑΠ 368/2009 ΠοινΧρ Ξ/39]. Και τούτο διότι η απατηλή συμπεριφορά προκαλεί αβεβαιότητα ως προς το κρίσιμο δικαίωμα του παθόντος επί ορισμένου περιουσιακού στοιχείου [ΑΠ 1531/1995 ΠοινΧρ ΜΣΤ/872], ενώ η αμφισβήτηση λόγω της απατηλής συμπεριφοράς των δικαιωμάτων τού φορέα τής περιουσίας προκαλεί επιπρόσθετα εμπλοκή σε δαπανηρό και αβέβαιης έκβασης δικαστικό αγώνα [ΑΠ 2538/2003 ΠοινΧρ ΝΔ/919]. Η περιουσιακή δε βλάβη δεν αναιρείται από το γεγονός ότι υφίσταται αξίωση του βλαπτόμενου προς ανόρθωση ή αν αυτή αίρεται από άλλο μεταγενέστερο γεγονός [ΑΠ 1697/1993 ΠοινΧρ ΜΔ/157], ε) αντικειμενικός αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ όλων των ανωτέρω στοιχείων και στ) υλική αντιστοιχία μεταξύ επιδιωχθέντος οφέλους και επελθούσας ζημίας, δηλ. ο δράστης να επιδιώκει το όφελος άμεσα από την περιουσία του ζημιούμενου, κατά τρόπο που αυτό ν' αποτελεί την αντίστροφη όψη της ζημίας, χωρίς όμως ν' απαιτείται να ταυτίζονται κατά ποσόν και κατά ποιόν [ΑΠ 760/2000 ΠοινΧρ ΝΑ/110]. Υποκειμενικώς απαιτείται τουλάχιστον ενδεχόμενος δόλος ως προς όλα τα ανωτέρω στοιχεία, εκτός από την πράξη εξαπάτησης για την οποία απαιτείται άμεσος δόλος β' βαθμού («εν γνώσει»). Επιπλέον απαιτείται, ως πρόσθετο υποκειμενικό στοιχείο του αδίκου, σκοπός παράνομου περιουσιακού οφέλους του δράστη ή τρίτου (έγκλημα με υπερχειλή υποκειμενική υπόσταση), χωρίς να απαιτείται και πραγμάτωση του σκοπού αυτού. Εξάλλου, για την κακουργηματική μορφή της απάτης κατ' άρθρο 386 παρ. 3 β'-1 ΠΚ απαιτείται, επιπλέον, το

περιουσιακό όφελος ή η προξηνηθείσα ζημία να υπερβαίνει συνολικά το ποσό των εκατόν είκοσι χιλιάδων (120.000) ευρώ.

Στο έγκλημα της απάτης, πέραν των ενδιάμεσων αποτελεσμάτων, το κυρίως αποτέλεσμα έγκειται στην βλάβη της περιουσίας ενός προσώπου, στην απόσπαση δηλαδή σημαντικών συγκεκριμένων περιουσιακών αγαθών ή στην διακύβευση της συνολικής αξίας της περιουσίας. Πυρήνας δε του αδίκου της απάτης δεν είναι μόνον η (αποσκοπούσα σε κέρδος) περιουσιακή βλάβη, αλλά κυρίως η (άνευ υποχρέωσης) μεταβίβαση περιουσίας. Κατά τον τυπικό δε χαρακτηρισμό της η απάτη αποτελεί έγκλημα μετάθεσης περιουσίας «από χειρών δικαίων εις χείρας αδίκους» [πρβλ. *Ανδρουλάκη*, Η απειλή κινδύνου της ενεστώσης περιουσιακής καταστάσεως ως περιουσιακή βλάβη και η αντιστοιχία ζημίας και οφέλους εν τω εγκλήματι της απάτης, ΠοινΧρ ΚΑ/1 επ.].

Περαιτέρω, στο άρθρο 45 του ΠΚ, ορίζεται η συναυτουργία ως η από κοινού τέλεση αξιόποινης πράξεως από δύο ή περισσότερους. Με τον όρο «από κοινού», νοείται αφενός μεν η συνεκτέλεση της πράξης, η σύμπραξη δηλαδή περισσότερων προσώπων κατά την τέλεση πράξης πληρούσας την αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος (αντικειμενικό στοιχείο), αφετέρου δε η συναπόφαση των συναυτουργών για την τέλεση του εγκλήματος, ο λεγόμενος «κοινός δόλος» αυτών (υποκειμενικό στοιχείο). Η σύμπραξη κατά την εκτέλεση της κυρίας πράξεως μπορεί να είναι ταυτόχρονη ή διαδοχική, κατόπιν συναπόφασης ληφθείσας πριν από την έναρξη τέλεσης αυτής, δηλαδή μπορεί να συνίσταται είτε στο ότι καθένας πραγματώνει την όλη αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος είτε στο ότι το έγκλημα πραγματώνεται με συγκλίνουσες επιμέρους πράξεις των συμμετόχων, ταυτόχρονες ή διαδοχικές, ενώ το στοιχείο της συναπόφασης περιλαμβάνει την εκ μέρους κάθε συναυτουργού θέληση (ή αποδοχή) και γνώση της πλήρωσης της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος, γνωρίζοντας ότι και οι λοιποί συναυτουργοί πράττουν με δόλο τέλεσης αυτού [ΟΛΑΠ 50/1990 ΝοΒ 1990/ 320· ΑΠ 230/2008 Νόμος, ΑΠ 199/2008 Νόμος, ΑΠ 66/2007 Νόμος].

Περαιτέρω, σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν. 1608/1950 «στον ένοχο των αδικημάτων που προβλέπονται στα άρθρα ... 386 του ΠΚ, εφόσον αυτά στρέφονται κατά του Δημοσίου ή των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου ή κατά άλλου νομικού προσώπου από εκείνα που αναφέρονται στο άρθρο 263Α του Ποινικού Κώδικα και το όφελος που πέτυχε ή επιδίωξε ο

δράστης ή η ζημία που προξενήθηκε ή οπωσδήποτε απειλήθηκε στο Δημόσιο ή στα πιο πάνω νομικά πρόσωπα υπερβαίνει το ποσό των εκατόν πενήντα χιλιάδων (150.000) ευρώ, επιβάλλεται η ποινή της κάθειρξης και, αν συντρέχουν ιδιαίζόντως επιβαρυντικές περιστάσεις, ιδίως αν ο ένοχος εξακολούθησε επί μακρό χρόνο την εκτέλεση του εγκλήματος ή το αντικείμενό του είναι ιδιαίτερα μεγάλης αξίας, επιβάλλεται η ποινή της ισόβιας κάθειρξης». Ως γνωστόν, ο Ν. 1608/1950 δεν καθιερώνει αυτοτελώς το αξιόποινο, ούτε μεταβάλλει τους όρους των εγκλημάτων του ΠΚ που περιλαμβάνονται σε αυτόν· απλώς επαυξάνει τις ποινές των εγκλημάτων τούτων, όταν συντρέχουν οι επιπλέον όροι εφαρμογής του [ΑΠ 79/2001 ΠρΛογΠΔ 2001/32, ΑΠ 1881/2001 ΝοΒ 2002/744]. Οι Τράπεζες απολαύουν της προστασίας του Ν. 1608/1950, έστω κι αν δεν ανήκουν στο Δημόσιο αποκλειστικά ή κατά πλειοψηφία [ΑΠ 64/2006 ΠοινΔικ 2006/800, ΑΠ 904/2001 ΠΛογ 2001/1735].

■ **Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες:** Κατά το άρθρο 2 παρ. 2 α', γ' και δ' του Ν. 3691/2008 περί πρόληψης και καταστολής της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, «2. Νομιμοποίηση εσόδων από τις εγκληματικές δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος), που προβλέπονται στο άρθρο 3, αποτελούν οι ακόλουθες πράξεις: α) Η μετατροπή ή μεταβίβαση περιουσίας εν γνώσει του γεγονότος ότι προέρχεται από εγκληματικές δραστηριότητες ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοιες δραστηριότητες, με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκαλύψη της παράνομης προέλευσης της ή την παροχή συνδρομής σε οποιονδήποτε εμπλέκεται στις δραστηριότητες αυτές, προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες των πράξεων του..., γ) Η απόκτηση και κατοχή ... περιουσίας, εν γνώσει κατά το χρόνο της κτήσης ... του γεγονότος ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματικές δραστηριότητες ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοιες δραστηριότητες, δ) Η χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα με την τοποθέτηση σε αυτόν ή τη διακίνηση μέσω αυτού εσόδων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, με σκοπό να προσδοθεί νομιμοφάνεια στα εν λόγω έσοδα...», ενώ κατά το άρθρο 3 περ. κ' του ιδίου ως άνω Νόμου, ως «βασικό αδίκημα» νομιμοποίησης νοείται, μεταξύ άλλων, «... και κ) κάθε άλλο αδίκημα που τιμωρείται με ποινή στερητική της ελευθερίας, της οποίας το ελάχιστο όριο είναι άνω των έξι μηνών και από το οποίο προκύπτει περιουσιακό όφελος». Αναφορικά δε με την

υποκειμενική υπόσταση του υπό κρίσιν αδικήματος, ορίζεται στην παρ. 5 του άρθρου 2 του ίδιου ως άνω Νόμου ότι «η γνώση, η πρόθεση ή ο σκοπός που απαιτούνται ως στοιχεία του πραγματικού των αδικημάτων των παραγράφων 2 και 3 μπορούν να συνάγονται και από τις συντρέχουσες πραγματικές περιστάσεις». Τέλος, κατά το άρθρο 45 παρ. 1 α', β' και γ' του Ν. 3691/2008 «1. α. Με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών και με χρηματική ποινή από είκοσι χιλιάδες (20.000) ευρώ έως ένα εκατομμύριο (1.000.000) ευρώ τιμωρείται ο υπαίτιος πράξεων νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. β. Ο υπαίτιος των πράξεων του προηγούμενου στοιχείου α' τιμωρείται με κάθειρξη και με χρηματική ποινή από τριάντα (30.000) ευρώ έως ένα εκατομμύριο πεντακόσιες χιλιάδες (1.500.000) ευρώ, αν έδρασε ως υπάλληλος υπόχρεου νομικού προσώπου... γ. Ο υπαίτιος των πράξεων του στοιχείου α' τιμωρείται με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών και με χρηματική ποινή από πενήντα χιλιάδες (50.000) ευρώ έως δύο εκατομμύρια (2.000.000) ευρώ, αν ασκεί τέτοιου είδους δραστηριότητες κατ' επάγγελμα...». Από τον συνδυασμό των παραπάνω διατάξεων προκύπτουν τα εξής:

1) Ως νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες νοείται η διαδικασία μέσω της οποίας αποκρύπτεται η ύπαρξη, η παράνομη πηγή ή η παράνομη χρήση εσόδων, τα οποία στην συνέχεια μεταμφιέζονται με τέτοιο τρόπο, ώστε η προέλευσή τους να εμφανίζεται ως νόμιμη [ΑΠ 1646/2008 ΠΛογ 2008/618]. Η διαδικασία της νομιμοποίησης εσόδων ακολουθεί τρεις βασικές φάσεις: α) την φάση της «τοποθέτησης» (placement), κατά την οποία ο δράστης τοποθετεί τα χρήματα που προέρχονται από παράνομη δραστηριότητα ως επένδυση στο γενικότερο οικονομικό σύστημα (λ.χ. σε χρηματοοικονομικό οργανισμό ή σε υπεράκτια χρηματοπιστωτικά κέντρα με τη χρησιμοποίηση συνήθως off-shore εταιριών), β) την φάση της «στρωματοποίησης» (layering), κατά την οποία ο δράστης επιχειρεί με σειρά κινήσεων και συναλλαγών (λ.χ. σπάσιμο του αρχικού ποσού σε μικρότερα, παρεμβολή πολλών λογαριασμών και πολλών συναλλαγών κ.λπ.) να απομακρύνει τα ίχνη των κεφαλαίων από την αρχική τους προέλευση και, έτσι, να μεταμφιέσει τις αληθείς πηγές τους, εμποδίζοντας τον εντοπισμό τους από τα εκάστοτε ελεγκτικά όργανα και γ) την φάση της «ενσωμάτωσης ή ολοκλήρωσης» (intergration), κατά την οποία ο δράστης επανατοποθετεί τα κεφάλαια σε κλάδους νόμιμης οικονομικής δραστηριότητας, όπως λ.χ. σε

αγορά ακινήτων, σε επιχειρηματικές/εμπορικές δραστηριότητες, σε αγορά πολυτελών αγαθών κ.λπ., έτσι ώστε τα εν λόγω κεφάλαια να επιστρέφουν στο χρηματοοικονομικό σύστημα ως καθ' όλα νόμιμα κεφάλαια [βλ. Π. Τσιρίδη, Ο νέος Νόμος για το ξέπλυμα χρήματος (Ν 3691/2008), 2009, σελ. 55-56].

Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες συνιστά έγκλημα υπαλλακτικώς μικτό και σκοπού (έγκλημα με υπερχειλή υποκειμενική υπόσταση), ο οποίος συνίσταται στην επιδίωξη της απόκρυψης ή της συγκάλυψης της προέλευσης της περιουσίας ή της παροχής συνδρομής σε οποιονδήποτε εμπλέκεται σε εγκληματικές δραστηριότητες προκειμένου να αποφύγει τις έννομες συνέπειες των πράξεών του [ΑΠ 1611/2007 ΠοινΧρ ΝΗ/527], η δε τέλεση του βασικού εγκλήματος αποτελεί στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος της νομιμοποίησης [ΑΠ 1433/2008 ΠραξΛογΠΔ 2008/620, ΑΠ 1432/2008 ΠοινΔικ 2009/367, ΣυμβΕφΘεσ 375/2006 ΠραξΛογΠΔ 2006/350].

2) Ως βασικό αδίκημα νομιμοποίησης, περαιτέρω, τυποποιείται, πέραν των 17 ειδικά στο νόμο μνημονευόμενων εγκληματικών υποστάσεων, και μια 18^η γενική κατηγορία, η οποία δεν προσδιορίζεται ειδικά και συγκεκριμένα, αλλά περιλαμβάνει «και κάθε άλλο αδίκημα που τιμωρείται με ποινή στερητική της ελευθερίας, της οποίας το ελάχιστο όριο είναι άνω των έξι μηνών και από το οποίο προκύπτει περιουσιακό όφελος».

Κατά μία συστατική θεώρηση της παραπάνω ρύθμισης, βασικό έγκλημα, μπορεί να είναι αποκλειστικά και μόνον αυτό, που περιλαμβάνει το στοιχείο του περιουσιακού οφέλους είτε ως στοιχείο της αντικειμενικής του υπόστασης είτε ως περιεχόμενο ενός υπερχειλούς δόλου, οπότε και η μεταγενέστερη απόκτηση του «οφέλους» θα συνιστά την ουσιαστική του αποπεράτωση. Κοντολογίς εδώ υπάγονται, κατά την άποψη αυτή, κατεξοχήν τα εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και της περιουσίας [Σ. Παύλου/Γ. Δημήτρινας, Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες στη διαχρονική της διάσταση, 2009, σελ. 12].

Υπό το πρίσμα της θεώρησης αυτής, ερευνητέο τυγχάνει αν ως βασικό αδίκημα νομιμοποίησης εσόδων μπορεί ν' αποτελέσει, κατ' άρθρο 3 περ. κ' του Ν. 3691/2008, η κακουργηματική απιστία κατά την διάταξη του άρθρου 390 ΠΚ, καθ' ην «όποιος με γνώση ζημιώνει την περιουσία άλλου, της οποίας βάσει του νόμου ή δικαιοπραξίας έχει την επιμέλεια ή διαχείριση (ολική ή

μερική ή μόνο για ορισμένη πράξη, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών (3) μηνών. Εάν η περιουσιακή ζημία υπερβαίνει το ποσό των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ, ο δράστης τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα (10) ετών», ενόψει του ότι –εκ πρώτοις– το έγκλημα αυτό δεν περιλαμβάνει το στοιχείο του περιουσιακού οφέλους είτε ως στοιχείο της αντικειμενικής του υπόστασης είτε ως περιεχόμενο ενός υπερχειλούς δόλου.

Επί του ζητήματος αυτού δέον να παρατηρηθούν τα ακόλουθα: Το «υλικό αντικείμενο» για την εξ αντικειμένου συγκρότηση οποιασδήποτε μορφής αξιόποινης πράξεως νομιμοποίησης εσόδων που περιγράφεται στο άρθρο 2 του Ν. 3691/2008, είναι η νομιμοποίηση (ξέπλυμα) κάθε «περιουσίας» που προέκυψε από την τέλεση ενός βασικού αδικήματος. Η περιγραφή δε των βασικών αδικημάτων που συνιστούν «εγκληματικές δραστηριότητες», γίνεται προκειμένου να προσδιοριστεί ότι οι πράξεις νομιμοποίησης εσόδων (ξεπλύματος) αφορούν τη νομιμοποίηση περιουσίας που **άμεσα και αιτιακά** προέκυψε από την προηγούμενη πράξη τέλεσης ενός βασικού αδικήματος. **Προϋπόθεση, λοιπόν, και κρίσιμο στοιχείο αξιολόγησης ενός αδικήματος ως βασικού, είναι το γεγονός ότι από την τέλεσή του προέκυψε περιουσία, η οποία, περαιτέρω, νομιμοποιείται από τον δράστη ή τρίτο [βλ. Π. Τσιρίδη, όπ.παρ., σελ. 48].**

Ενόψει της παραπάνω διαπίστωσης, αλλά και της διατύπωσης της περ. κ' του άρθρου 3 του Ν. 3691/2008, δεν είναι ορθός ο εξ αρχής αποκλεισμός μιας εγκληματικής συμπεριφοράς από την υπαγωγή στο ρυθμιστικό πλαίσιο του Νόμου και η διατύπωση ενός γενικού ερμηνευτικού κανόνα κατά τον οποίο, όσον αφορά στην υπό έρευνα περίπτωση, «η απιστία του άρθρου 390 ΠΚ δεν μπορεί να αποτελέσει βασικό αδίκημα νομιμοποίησης εσόδων, διότι από αυτήν δεν προκύπτει περιουσιακό όφελος», αλλά, τουναντίον, το ζήτημα αυτό θα πρέπει να κρίνεται κάθε φορά κατά περίπτωση. Προς τούτο συνηγορούν και οι ακόλουθες σκέψεις: Ο ίδιος ο νομοθέτης του Ν. 3691/2008, συμπεριέλαβε στον κατάλογο των ρητά αναφερόμενων αδικημάτων που συνιστούν «βασικό αδίκημα» που παράγει την προς νομιμοποίηση περιουσία και εκείνο της εγκληματικής οργάνωσης (άρθρο 187 ΠΚ σε συνδ. με άρθρο 3 περ. α' Ν. 3691/2008). Ως γνωστόν, διά του άρθρου 187 ΠΚ τιμωρείται, μεταξύ άλλων, ως κακούργημα η συγκρότηση κ.λπ. ομάδας με διαρκή δράση που σκοπεύει στην διάπραξη ορισμένων κακουργημάτων περιοριστικά

αναφερόμενων στο νόμο, που στρέφονται κατά της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας, της προσωπικής ελευθερίας ή έχουν ως αντικείμενο την εκμετάλλευση της γενετήσιας ζωής ή είναι κοινώς επικίνδυνα εγκλήματα που στρέφονται κατά της ιδιοκτησίας, της περιουσίας, του νομίματος και των υπομνημάτων ή αναφέρονται σε κακουργήματα ναρκωτικών, όπλων, εκρηκτικών και υλικών με επιβλαβής για τον άνθρωπο ακτινοβολίες, μεταξύ των οποίων εντάσσονται λ.χ. η παραχάραξη (άρθρο 207 ΠΚ), ο εμπρησμός (άρθρο 264 ΠΚ), η πλημμύρα (άρθρο 268 ΠΚ), η πρόκληση ναυαγίου (άρθρο 277 ΠΚ), ο βιασμός (άρθρο 336 ΠΚ) κ.α. Στις περιπτώσεις αυτές της εγκληματικής οργάνωσης, παρότι το στοιχείο του περιουσιακού οφέλους δεν συνιστά ούτε στοιχείο της αντικειμενικής υπόστασης των επί παραδείγματι αναφερόμενων εγκλημάτων ούτε περιεχόμενο ενός υπερχειλούς δόλου αυτών, κάθε περιουσία, έσοδα και εν γένει πρόσοδοι που προέκυψαν άμεσα και αιτιακά από την τέλεση του εγκλήματος αυτού (λ.χ. από την σύσταση εγκληματικής οργάνωσης για την διάπραξη εμπρησμών) και «νομιμοποιήθηκαν» (ξεπλύθηκαν) με τους τρόπους που προβλέπονται στο άρθρο 2 του Ν 3691/2008, εντάσσονται στην έννοια της νομιμοποίησης εσόδων που προέρχονται από το εν λόγω έγκλημα που συνιστά «βασικό αδίκημα» αυτής.

Έτσι λοιπόν, εάν από την τέλεση του εγκλήματος της κακουργηματικής απιστίας κατ' άρθρο 390 ΠΚ, προέκυψε άμεσα και αιτιακά «περιουσία», η οποία, περαιτέρω, νομιμοποιείται από τον δράστη ή τρίτο, το αδίκημα αυτό συνιστά αναμφίβολα «βασικό αδίκημα» νομιμοποίησης εσόδων κατ' άρθρο 3 περ. κ' του Ν. 3691/2008. Περίπτωση δε απιστίας του άρθρου 390 ΠΚ από την οποία προκύπτει άμεσα και αιτιακά περιουσιακό όφελος για τον δράστη ή τρίτο, συνιστά κατεξοχήν ο τραπεζικός δανεισμός. Πιο συγκεκριμένα: Με την σύμβαση δανείου, εν γένει, η πιστοδότρια Τράπεζα παραχωρεί χρήματα στον πιστολήπτη, ο οποίος αναλαμβάνει την υποχρέωση να τα επιστρέψει στον συμφωνηθέντα χρόνο (άρθρα 806, 807 ΑΚ). Εάν, ως υπόθεση εργασίας, τραπεζικοί υπάλληλοι, οι οποίοι έχουν την επιμέλεια και την διαχείριση της περιουσίας μιας Τράπεζας, προβαίνουν, κατά παράβαση των κανόνων της επιμελούς οικονομικής διαχείρισης, στην σύναψη τραπεζικών δανείων για την χρηματοδότηση επιχειρήσεων και ιδιωτών, χωρίς να πληρούν οι χρηματοδοτούμενοι τις

αναγκαίες προϋποθέσεις, κατά παράβαση των οδηγιών, των εγκυκλίων και του εργασιακού οργανισμού του πιστωτικού ιδρύματος και χωρίς να ελέγχουν την πιστοληπτική ικανότητα των χρηματοδοτούμενων πελατών και να εξασφαλίσουν την περιουσία της Τράπεζας με αξιόχρεες εγγυήσεις, βλάπτοντας εν γνώσει τους την περιουσία της τελευταίας, διαπράττουν το έγκλημα της απιστίας του άρθρου 390 ΠΚ [βλ. και ΑΠ 1488/2006 ΠΛογ 2006/1374]. Η εν λόγω άπιστη εγκληματική συμπεριφορά των τραπεζικών υπαλλήλων ζημιώνει μεν αμέσως και αιτιωδώς την περιουσία της Τράπεζας, προσπορίζει δε ταυτόχρονα –άμεσα και αιτιακά– περιουσιακό όφελος στον δανειολήπτη-πελάτη (επιχείρηση ή ιδιώτη), αφού, ως γνωστόν, το περιουσιακό όφελος αποτελεί την ανάστροφη όψη της περιουσιακής βλάβης. Εντεύθεν προκύπτει ότι η απιστία του άρθρου 390 ΠΚ στην συγκεκριμένη περίπτωση, συνιστά αδίκημα από την τέλεση του οποίου προέκυψε «περιουσία», και μπορεί ν' αποτελέσει βασικό αδίκημα, κατ' άρθρο 3 περ. κ' Ν. 3691/2008, τυχόν περαιτέρω νομιμοποίησης της περιουσίας αυτής από το δράστη ή τρίτον, με κάποιον από τους τρόπους που αναφέρονται στο άρθρο 2 του ίδιου ως άνω Νόμου.

3) Με το Ν. 3691/2008, τυποποιήθηκε αυτοτελώς στην περ. δ' του άρθρου 2 παρ. 2, ως τρόπος τέλεσης του εγκλήματος της νομιμοποίησης, η χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα με την τοποθέτηση σε αυτόν ή την διακίνηση μέσω αυτού εσόδων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, με σκοπό να προσδοθεί νομιμοφάνεια σε αυτά. Κατά την αιτιολογική έκθεση, θεωρείται ως πράξη νομιμοποίησης εσόδων αφενός μεν η χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα με την τοποθέτηση σε αυτόν των εσόδων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, με σκοπό να προσδοθεί νομιμοφάνεια στα εν λόγω έσοδα, αφετέρου δε η διακίνηση παράνομων εσόδων μέσω ή εντός του τομέα αυτού. Τα έσοδα αυτά, είτε παραμένουν εντός του χρηματοπιστωτικού τομέα, όπου η διακίνησή τους είναι εύκολη και έχουν την μορφή τραπεζικού χρήματος ή χρηματοπιστωτικών τίτλων, είτε εξέρχονται αυτού (λ.χ. για αγορά ακινήτων), με ισχυρό τεκμήριο νομιμοφάνειας, λόγω του ελέγχου που ασκούν οι εταιρίες του χρηματοπιστωτικού τομέα για εντοπισμό και αναφορά ύποπτων ή ασυνήθων συναλλαγών. Η τοποθέτηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, ανήκει στην πρώτη φάση της νομιμοποίησης

(placement) από πλευράς δε ειδικής υπόστασης του εγκλήματος αυτού υπάγεται στην έννοια της **κατοχής περιουσίας** (διαρκές έγκλημα), ενώ η διακίνηση εσόδων μέσω του χρηματοπιστωτικού συστήματος υπάγεται στην έννοια της **μετατροπής ή μεταβίβασης περιουσίας** [βλ. Π. Τσιρίδη, όπ.παρ., σελ. 62]. Σύμφωνα δε με πάγια θέση της νομολογίας, η τοποθέτηση εσόδων στον χρηματοπιστωτικό τομέα αποτελεί πράξη νομιμοποίησης και υπό το καθεστώς του Ν. 2331/1995 αλλά και του Ν. 3424/2005, ως πράξη συγκαλυπτική της προηγούμενης εγκληματικής δραστηριότητας [βλ. χαρακτηριστικά ΑΠ 570/2006 ΠοινΧρ 2007/317 επ., ΣυμβΠλημΑθ 2912/2004 ΠοινΧρ ΝΕ/167 επ.].

4) Κατά την υπ' αριθ. 285/9-7-2009 Πράξη της Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων της ΤτΕ με θέμα «ενδεικτική τυπολογία συνήθων ή ύποπτων συναλλαγών κατά την έννοια των παραγράφων 13-14 του άρθρου 4 του Ν. 3691/2008» συνιστούν **περιπτώσεις νομιμοποίησης** εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, μεταξύ άλλων, η **λήψη δανείου και μη χρησιμοποίηση αυτού για το σκοπό για τον οποίο ζητήθηκε, αλλά τουναντίον η κατάθεση αυτού σε λογαριασμό για κάποιο διάστημα και η εν συνεχεία ανάληψη αυτού σε μετρητά ή η ανάλωσή του καθ' άλλον τρόπο, αλλά και η προσπάθεια απόκρυψης του πραγματικού δικαιούχου μέσω πολύπλοκης δομής νομικών προσώπων.**

5) Η προβλεπόμενη βασική ποινή για τις πράξεις του άρθρου 2 του Ν. 3691/2008 είναι η ποινή κάθειρξης μέχρι δέκα ετών και (αθροιστικά) η χρηματική ποινή από είκοσι χιλιάδες (20.000) ευρώ έως ένα εκατομμύριο (1.000.000) ευρώ. Συνιστά **επιβαρυντική περίσταση**, κατά την περίπτωση του άρθρου 1β' του άρθρου 45 του ως άνω Νόμου, *αν ο υπαίτιος των πράξεων νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες έδρασε ως υπάλληλος υπόχρεου νομικού προσώπου.* Στην περίπτωση αυτή, το πλαίσιο ποινής είναι κάθειρξη πέντε έως είκοσι ετών και αθροιστική χρηματική ποινή τριάντα χιλιάδες (30.000) έως ένα εκατομμύριο πεντακόσιες χιλιάδες (1.500.000) ευρώ. Στην περίπτωση αυτή, λ.χ. υπάγεται ο υπάλληλος πιστωτικού ιδρύματος ή χρηματοπιστωτικού οργανισμού, όπου ενδημεί ο κίνδυνος συμμετοχής του σε πράξεις νομιμοποίησης εσόδων, ιδίως δε όταν η δράση αυτού του υπαλλήλου συναρτάται με την εκμετάλλευση και κατάχρηση της ιδιότητάς του, ώστε να διευκολύνει τον πελάτη, προκειμένου να

συγκαλυφθεί, μέσω του Τραπεζικού συστήματος, η προέλευση των διακινούμενων χρημάτων, ως προϊόντων ενός βασικού αδικήματος [βλ. Π. Τσιρίδη, όπ.παρ., σελ. 248].

6) Τέλος, στην έννοια της κατ' επάγγελμα τέλεσης του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, εντάσσονται ενέργειες κατά τις οποίες ο υπαίτιος ασχολείται κατ' επάγγελμα με το ξέπλυμα χρήματος, πορίζεται εισόδημα ξεπλένοντας χρήματα που του δόθηκαν προς τούτο από δράστες βασικών αδικημάτων, ενώ είναι νοητή και η περίπτωση τέλεσης μορφών «αυτοξεπλύματος», με σκοπό τον πορισμό εισοδήματος μέσω αυτών [βλ. Π. Τσιρίδη, όπ.παρ., σελ. 256]. Όπως δε γίνεται παγίως δεκτό από τη νομολογία, κατ' επάγγελμα τέλεση ενός εγκλήματος κατ' άρθρο 13 περ. στ' ΠΚ συντρέχει όταν από την επανειλημμένη τέλεση της πράξης ή από την υποδομή που έχει διαμορφώσει ο δράστης με πρόθεση επανειλημμένης τέλεσης της πράξης, προκύπτει σκοπός του για πορισμό εισοδήματος. Συντρέχει κατ' επάγγελμα τέλεση και όταν μία φορά τελέσθηκε η πράξη, όχι όμως ευκαιριακά, αλλά βάσει οργανωμένου σχεδίου, που δείχνει ότι ο δράστης έχει διαμορφώσει υποδομή και οργανωμένη ετοιμότητα με πρόθεση επανειλημμένης τέλεσης, από την οποία προκύπτει σκοπός του για πορισμό εισοδήματος.

■ Οι εξελίξεις στην Ελληνική Οικονομία και ειδικότερα στον Τραπεζικό Χώρο: Ως γνωστόν, από τα τέλη του έτους 2008 και εξής συνέβησαν πρωτοφανούς εντάσεως αναταράξεις στην Ελληνική Οικονομία, αλλά και ειδικότερα στον Τραπεζικό Τομέα, οι οποίες ανέτρεψαν πλήρως το μέχρι τότε ακολουθούμενο οικονομικό πλαίσιο. Ειδικότερα: Η αδυναμία της Χώρας να δανειστεί (λόγω του κλεισίματος των αγορών εξαιτίας του Ελληνικού Δημόσιου Χρέους), προκειμένου να χρηματοδοτήσει τις υποχρεώσεις της που απέρρεαν τόσο από την εξυπηρέτηση του υψηλού δανεισμού της, όσο και από το έλλειμμα του προϋπολογισμού, είχε ως αποτέλεσμα την προσφυγή της στον μηχανισμό στήριξης (ΔΝΤ, Ε.Ε. και Ε.Κ.Τ.) την 23^η Απριλίου του 2010. Η εφαρμογή των περιοριστικών μέτρων που ακολούθησαν, προκειμένου η Χώρα να λάβει την απαιτούμενη βοήθεια (τρία μνημόνια μέχρι σήμερα), τόσο σε επίπεδο ζήτησης, μείωσης κρατικών δαπανών, ανεργίας και πτώσης του Α.Ε.Π., είχε άμεσο δραματικό αντίκτυπο και στο Τραπεζικό σύστημα.

Η κλονισμένη φερεγγυότητα της Ελλάδας και οι επιδεινούμενες προοπτικές της Ελληνικής Οικονομίας, απέκλεισαν ταυτοχρόνως με το Ελληνικό Δημόσιο και τις εμπορικές τράπεζες από τις χρηματαγορές (κλείσιμο Διατραπεζικής Αγοράς και σύναψης δανείων μέσω της έκδοσης τραπεζικών ομολογιών), με αποτέλεσμα αυτές να στηρίζονται αποκλειστικά στην χρηματοδότηση από την Ε.Κ.Τ. και πιο πρόσφατα από τον ΕΛΑ (ήτοι από τον έκτακτο μηχανισμό παροχής ρευστότητας προς τις Τράπεζες που προβλέπεται από τη Συνθήκη της Λισαβόνας) για τα απολύτως αναγκαία κεφάλαια, προκειμένου να μην καταρρεύσει το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα.

Από την άλλη πλευρά, η μείωση της καταθετικής βάσης του Τραπεζικού συστήματος, είτε λόγω φυγής κεφαλαίων στο εξωτερικό, αναλήψεων μετρητών και μεταφορά τους εκτός πιστωτικών ιδρυμάτων, είτε λόγω μείωσης των καταθέσεων, προκειμένου να χρηματοδοτηθούν άμεσες ανάγκες των νοικοκυριών και των εταιριών, διόγκωσε δραματικά το πρόβλημα. Η κατάσταση αυτή, σε συνδυασμό με την μη δυνατότητα ανανέωσης Ομολογιακών Δανείων που είχαν συναφθεί μεταξύ Ελληνικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων και επενδυτών του εσωτερικού, αλλά κυρίως του εξωτερικού, είχαν ως αποτέλεσμα, το χρηματοδοτικό άνοιγμα μεταξύ των δανείων που είχαν χορηγηθεί και των καταθέσεων, να περιορίσει ακόμα πιο αισθητά τις χρηματοδοτικές ικανότητες των Τραπεζών.

Περαιτέρω, δυνάμει των ετήσιων Εκθέσεων του Διοικητή της ΤτΕ, η επιδεινούμενη ύφεση αύξησε τον αριθμό των μη εξυπηρετούμενων δανείων την 31-12-2011 σε 15,9% επί των συνολικών δανείων, από 10,5% την αντίστοιχη περίοδο του 2010, ενώ το αντίστοιχο μέγεθος για το 2009 είχε ανέλθει σε 7,7% και για το 2008 σε 5%, επιβαρύνοντας με ισόποσες ζημιές το Τραπεζικό σύστημα. Την ίδια στιγμή, τα Ελληνικά Κρατικά Ομόλογα που είχαν στα χαρτοφυλάκιά τους οι Τράπεζες είχαν απαξιωθεί, καθώς δεν μπορούσαν να τα πωλήσουν παρά μόνο σε εξευτελιστικές τιμές (50% ή και 80% κάτω από την αξία αγοράς τους), με άμεσο αποτέλεσμα την μείωση της κεφαλαιακής τους επάρκειας σε βαθμό που απαιτούσε την αύξηση του μετοχικού τους κεφαλαίου εντός σύντομου χρονικού διαστήματος ή την διακοπή λειτουργίας τους μέσω της αφαίρεσης της άδειάς τους από την ΤτΕ, καθώς δεν πληρούσαν τις απολύτως αναγκαίες προϋποθέσεις κεφαλαιακής επάρκειας.

Η διαγραφή του δημοσίου χρέους που ακολούθησε μέσω του PSI, κατέστησε τα Ίδια Κεφάλαια των Τραπεζών αρνητικά, δημιουργώντας ανάγκες ανακεφαλαιοποίησής τους (αύξησης των κεφαλαίων), ύψους περίπου 50 δισ. ευρώ. Το ποσό αυτό είναι επιπλέον της χρηματοδότησης από την ΕΚΤ και τον ΕΛΑ προς το Τραπεζικό σύστημα, που σήμερα ανέρχεται σε 100 δισ. ευρώ περίπου. Η ύπαρξη αρνητικών Ιδίων Κεφαλαίων σε οποιαδήποτε εταιρία, σηματοδοτεί, εν πολλοίς, την αδυναμία της να συνεχίσει την δραστηριότητά της και το συνεπακόλουθο κλείσιμό της. Σημειώνεται δε ότι, επειδή ο ρόλος των Τραπεζών αποτελεί αναγκαίο συστατικό ύπαρξης και λειτουργίας της οικονομικής ζωής του τόπου (δέχονται και διαφυλάσσουν τις αποταμιεύσεις και ταυτοχρόνως παρέχουν ρευστότητα στην οικονομία), ενδεχόμενη κατάρρευσή τους θα οδηγούσε σε απώλεια καταθέσεων και δημιουργία χαοτικών, κοινωνικά και οικονομικά, μη αναστρέψιμων καταστάσεων.

Η προπεριγραφείσα κατάσταση, που διαμορφώθηκε μετά τον Απρίλιο του έτους 2010 και βαίνει επιδεινούμενη μέχρι σήμερα, είχε ως αποτέλεσμα την δραματική αύξηση του κόστους του χρήματος το οποίο κατέστη δυσεύρετο. Προκειμένου να εξευρεθεί η απολύτως αναγκαία ρευστότητα, πέραν των κεφαλαίων που έχουν παρασχεθεί από την ΕΚΤ και το ΕΛΑ, οι Τράπεζες αναγκάστηκαν να προσελκύσουν καταθέσεις με επιτόκια μη διασφαλίζοντα την ευστάθεια του συστήματος (ανάλογα με την περίοδο από 4,5% έως και 7%, ακόμα και για μικρά ποσά της τάξεως των 20.000 ευρώ και 50.000 ευρώ).

Στο πλαίσιο λήψης μέτρων για την αντιμετώπιση της διεθνούς χρηματοοικονομικής κρίσης και των επιπτώσεών της στην Ελληνική οικονομία, ψηφίστηκε στο σύνολό του από την Βουλή των Ελλήνων ο Ν. 3723/2008 για την ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της διεθνούς χρηματοοικονομικής κρίσης, ύψους 28 δισ. ευρώ, με σκοπό αφενός μεν την ενίσχυση της ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων της Χώρας, αφετέρου δε την διατήρηση ικανών επιπέδων πιστωτικής επέκτασης και χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και των καταναλωτών.

Η ενίσχυση αυτή πραγματοποιήθηκε μέσω τριών μέτρων για την παροχή ρευστότητας, άμεσα ή έμμεσα, προς τις Τράπεζες από το Δημόσιο: α) Σύμφωνα με το πρώτο μέτρο, προβλέφθηκε η αύξηση του μετοχικού

κεφαλαίου των πιστωτικών ιδρυμάτων, συνολικού ύψους 5 δισ., έναντι καταβολής σε είδος ομολόγων εκδόσεως του Ελληνικού Δημοσίου, διά της εκδόσεως προνομιούχων μετοχών, υπό τους ειδικότερους όρους του άρθρου 1 του Ν. 3723/2008. β) Σύμφωνα με το δεύτερο μέτρο, προβλέφθηκε η παροχή της εγγύησης του Ελληνικού Δημοσίου, ύψους 15 δισ., για δάνεια που θα λάβουν τα πιστωτικά ιδρύματα ή και που θα χορηγήσουν προς επιχειρήσεις ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη της Χώρας, υπό τους ειδικότερους όρους των άρθρων 2 και 5 του Ν. 3723/2008 και γ) Σύμφωνα με το τρίτο μέτρο, ο Οργανισμός Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους, δύναται να εκδίδει μέχρι 31-12-2009 τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου, διάρκειας έως τρία έτη, συνολικού ύψους 8 δισ. ευρώ και να τους διαθέτει απευθείας στα πιστωτικά ιδρύματα, εφόσον πληρούν το δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας που θέτει η Τράπεζα της Ελλάδος.

Μεταξύ άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων, η Έκτακτη Γενική Συνέλευση των μετόχων του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου Α.Τ.Ε., κατά τη συνεδρίασή της την 28-1-2009, ενέκρινε την υπαγωγή της Τράπεζας στο σύνολο των διατάξεων του Ν. 3723/2008, για το μέγιστο ποσό που μπορεί η εν λόγω Τράπεζα να αντλήσει από κάθε προαναφερόμενο μέτρο. Προς την κατεύθυνση αυτή, υπεγράφη την 14-5-2009 η προβλεπόμενη από την υπ' αριθ. 54201/Β'2884/26-11-2008 απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών, σχετική σύμβαση μεταξύ της Τράπεζας και του Υπουργού Οικονομικών και η πρώτη προχώρησε στην αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου, κατά το ποσό των 224.960.000 ευρώ, έναντι εισφοράς ίσης αξίας ομολόγων, εκδόσεως του Ελληνικού Δημοσίου, διά της εκδόσεως 60.800.000 προνομιούχων, ενσώματων και υποχρεωτικά εντός πενταετίας, εξαγοράσιμων από την Τράπεζα μετοχών, οι οποίες και αναλήφθηκαν αποκλειστικά από το Ελληνικό Δημόσιο [βλ. σελ. 121-122 Ενημερωτικού Δελτίου Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου Α.Τ.Ε. για τη δημόσια προσφορά μετοχών του Τ.Τ. με αύξηση του μετοχικού του κεφαλαίου].

Τέλος, στο πλαίσιο της στήριξης του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 2010 (Ν. 3864/2010) το **Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας**, ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, μη ανήκον στο δημόσιο τομέα, το οποίο διαθέτει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια, λειτουργεί αμιγώς κατά τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας και διέπεται